

Göran Westberg
Trafikplanering
08-508 273 61
goran.westberg@tk.stockholm.se

Till
Trafik- och renhållningsnämnden
2008-02-12

Om framtagande av riktigt kraftiga åtgärder för dagar med extrema luftföroreningshalter. Skrivelse från Åsa Romson (mp) m.fl. Remiss

Förslag till beslut

1. Trafik- och renhållningsnämnden beslutar att som svar på remissen från kommunstyrelsen beträffande skrivelse av Åsa Romson (mp) m.fl. överlämna och återopa detta tjänsteutlåtande.
2. Trafik- och renhållningsnämnden godkänner redovisade förslag till åtgärder på Hornsgatan.

Magdalena Bosson
Förvaltningschef

Anette Scheibe
Avdelningschef

Sammanfattning

Åsa Romson (mp) m.fl. har i skrivelse till kommunstyrelsen 2007-04-04 anfört att Stockholm har en oacceptabel luftsituation med höga halter av partiklar och kvävedioxider. För att ändra på denna situationen föreslås att gator ska kunna stängas av från biltrafik när luftföroreningarna är höga, att information lämnas till stockholmarna om luftföroreningarna och riskerna med dessa. Informationen ska i synnerhet riktas till småbarnsföräldrar, äldre och människor med allergiska besvär.

Kontoret redogör för gällande regelverk vid mycket höga luftföroreningshalter. De föroreningsnivåer som uppmätts för kvävedioxider når högst sällan upp till de nivåer som enligt lagstiftningen kräver särskild information vid extrema halter. Jämförelser har gjorts med hur frågan hanterats i Göteborg och Helsingfors. För

Bilaga 1: Skrivelsen

Bilaga 2: Helsingfors beredskapsplan, sammanfattning

partiklar PM10 finns i den svenska lagstiftningen inga gränsvärden fastlagda för extremt höga partikelnivåer. I avvaktan på en av statlig myndighet bestämd definition av extremt höga partikelnivåer föreslår kontoret att staden inte utarbetar någon särskild beredskapsplan. Vidare föreslås konkreta åtgärder för Hornsgatan.

Skrivelsen

I en gemensam skrivelse 2007-04-04 har Åsa Romson, Mats Lindqvist, Yvonne Ruwaida och Stefan Nilsson, samtliga mp, anfört att Stockholm har en oacceptabel luftsituation med höga halter av partiklar och kvävedioxider. Läget är särskilt allvarligt för barn som bor intill starkt trafikerade gator. För att ändra på denna situation krävs trafikdämpande åtgärder som trängselavgifter, parkeringsreformer och hårdare regler för tung trafik. Författarna till skrivelsen vill att staden stänger av gator vid extremt höga luftföroreningsnivåer. Det är viktigt att Stockholmskommunen får en allsidig information om riskerna med luftföroreningar. Den information som Miljöförvaltningen tillhandahåller ger bra underlag kring frågan om hur höga halterna är. Men information saknas om vilka försiktighetsmått man som enskild kanske bör ta. Mot denna bakgrund föreslås i skrivelsen att gator ska kunna stängas av från biltrafik samt att information lämnas till stockholmarna när luftföroreningarna är höga och riskerna med dessa. Information skall i synnerhet ske till småbarnsföräldrar, äldre och människor med allergiska besvär.

Gällande regelverk vid mycket höga luftföroreningsnivåer

Tillfälligt förbud för trafik.

Regeringen eller efter regeringens bemyndigande får en kommun meddela föreskrifter om tillfälligt förbud mot trafik med person- och lastbilar inom vissa områden av kommunen, om luftföroreningarna i kommunen innebär akuta hälsorisker för dem som vistas där. Lag 1990 (SFS 1190:1079). I lagen anges inte vilka luftföroreningar och nivåer som utlöser lagens förbudsregler. Regeringen har i förordning (SFS 1990:1080) meddelat villkor för tillfälliga bilförbud i Göteborg. I förordningen anges att för att förbud skall få utfärdas måste timmedelvärdet för kvävedioxid överstiga $240 \mu\text{g}/\text{m}^3$ luft under fyra timmar och förväntas bestå under minst ett dygn. Vidare krävs att kommunen antagit en beredskapsplan. Förbudsområdena skall dessutom utformas så att den genomgående trafiken inte hindras i onödan. I Göteborg har dock inte någon beredskapsplan förelagts fullmäktige då de luftföroreningsnivåer som uppställts i förordningen endast beräknas inträffa någon gång per decennium. Kostnaderna för en sådan plan står inte i proportion till nyttan av denna.

Information om luftföroreningar

Av förordningen (2001:572) om miljö kvalitetsnormer för utomhusluft framgår att kommunerna dagligen ska informera om koncentrationerna av kvävedioxid och kväveoxider, svaveldioxid, kolmonoxid, bly, bensen, partiklar, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Detta kan ske genom internet eller press eller på annat lämpligt sätt.

Informationen ska alltid innehålla uppgifter om:

1. Överskridanden av de föroreningsnivåer som anges i miljökvalitetsnormerna.
2. Överskridanden av tröskelvärden för information avseende svaveldioxid och kvävedioxid.
3. Vilken bedömning som kommunerna gör i fråga om överskridanden.
4. Eventuella följder för människors hälsa.

Dessutom föreligger särskild informationsskyldighet vid extrema nivåer för kvävedioxid, ozon och svaveldioxid. Tröskelvärdet för information om kvävedioxid är $400\mu\text{g}/\text{m}^3$ luft som ett medelvärde under tre på varandra följande timmar. Tröskelvärdet är högre än vad som gäller i "göteborgsförordningen" om beredskapsplan ($240\mu\text{g}/\text{m}^3$). Om tröskelvärdet för kvävedioxid överskrider ska kommunen omedelbart underrätta allmänheten, Naturvårdsverket och berörda länsstyrelser. Informationen till allmänheten ska ske genom press, radio eller TV eller på annat lämpligt sätt. Informationen ska bland annat innehålla uppgift om plats, varaktighet, prognos och om hur berörda grupper av befolkningen ska skydda sig. För PM10 finns inga tröskelvärden för information på samma sätt som gäller för kvävedioxid.

Trafikkontorets synpunkter

Information i Stockholm

Information om luftföroreningar i staden finns på webbsidan www.SLB.nu. Information lämnas dessutom via press och radio. Av Miljöförvaltningens/SLB-analys rapportering framgår att av miljökvalitetsnormerna för partiklar och kvävedioxid sker överskridanden vid ett icke ringa antal dagar i Stockholm stad. Problemen finns främst i innerstaden. För kvävedioxid har under 2007 noterats 72 dygn med dygnsmedelvärden över tillåtna $60\mu\text{g}/\text{m}^3$. I Stockholm har inte kvävedioxidhalterna varit så höga att informationsskyldighet föreligger d.v.s över $400\mu\text{g}/\text{m}^3$. För partiklar sker överskridanden på ett 50-tal gatuavsnitt. Under 2007 har vid mätstation på Hornsgatan registrerats 75 dygnsmedelvärden med över $50\mu\text{g}/\text{m}^3$. Dygnsnormen är maximalt 35 överskridanden/år. Främst beror överskridandena på att dubbdäck körs på barmark.

Förbud för biltrafik

Som framgår av ovanstående kan förbud för trafik inte fattas av staden. Staden måste begära eller få i uppdrag av regeringen att tillämpa sådan befogenhet. För Göteborgs del noteras att kommunen funnit det alltför resurskrävande, att upprätta en plan med stöd av ovan nämnda förordning, som möjligen kan komma att tillämpas i en till två gånger i 10-årsperspektiv.

Beredskapsplan i Helsingfors

Helsingfors kommunfullmäktige har godkänt en beredskapsplan för episoder med höga halter av luftföroreningar till följd av biltrafik (Bilaga 2, sammanfattning av planen). För kvävedioxid gäller följande.

- Ledningsberedskap vid timhalt som överskrider 150 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ luft i 3 timmar.
- Höjd beredskap vid timhalt som överskrider 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ luft i 18 timmar.
- Full beredskap om timmedelvärde 200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ luft överskridits 175 gånger per år och om episoden förutspås fortsätta.

Under de två första beredskapslägena inriktas resurserna på upplysning och information samt frivillig begränsning av personbilstrafiken. Vid full beredskap kan förbud för biltrafik ske i Helsingfors innerstad. Enligt uppgift från Helsingfors stad har under senare år överskridanden inte skett som föranleder att åtgärder genomförs på sätt som anges i planen. Om beredskapsplanen kommer i skarpt läge med stopp för biltrafik planeras avgiftsfri kollektivtrafik, vilken beräknas kosta 172.000 euro/dag.

För partiklar PM10 skall åtgärder sättas in när överskridande av dygnsvärdet 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ har skett under de två senaste dagarna och man kan anta att gränsvärdet kommer att överskridas följande dag eller dagar. Staden skall då vattna huvud- och uppsamlingsgator med kalciumkloridlösning för att dammbinda partiklarna.

Kontorets förslag till åtgärder

De för Stockholm rådande kvävedioxidnivåerna ligger under det tröskelvärde som anges i förordningen om miljökvalitetsnormer samt även under de varaktighetsgränser som anges i förordningen för Göteborg om förbud för trafik med bil. Kontoret anser därför att det inte finns skäl att utarbeta en plan för avstängning av gator för biltrafik. Kontoret har i flera sammanhang föreslagit åtgärder riktade mot källan till föroreningarna såsom för personbilar krav på katalysatorrening av avgaserna samt för tunga fordon skärptare avgaskrav för färd i miljözonen.

Beträffande partiklar PM10 förekommer överskridanden av miljökvalitetsnormen för dygnsvärden 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ i huvudsak under mars och april månad. För att förbättra informationen till allmänheten föreslås att stadens informationskanaler kompletteras med information om förekomsten av partikelhalter.

Miljöförvaltningen kan via web och andra media, lägga ut en rekommendation till bilister som kör med dubbdäck att undvika färd i innerstaden vid prognoser om höga partikelhalter. De kanaler som används för trafikantinformation föreslår kontoret kompletteras med information om partikelhalter, prognoser och rekommendationer. Här kan nämnas Trafik Stockholm med sina mediakanaler samt websidan www.trafiken.nu

I viss mån kan dammbindning minska antalet överskridanden. Dammbindning kan ske med kalcium, natrium, magnesium m.fl. i förening med klorider. I flera kommuner inklusive Stockholm provas även kalciummagnesiumacetat (CMA). Tekniken är inte färdigutvecklad för dammbindning med kemikalier. Vid för höga koncentrationer av dammbindningsmedel uppstår halka vilket även har påvisats i den finska beredskapsplanen. Vägverket har därför uppdragit åt Statens väg- och

transportforskningsinstitut (VTI) att utreda lämpligt ämne och metod. Kontoret har i avvaktan på resultaten av VTI:s arbete inlett försök med dammbindning. Kontorets entreprenör, Stockholm entreprenad, har skaffat ny spridningsutrustning för dammbindning som ger en jämnare utläggning av lösningar. Försök sker på Sveavägen med CMA i syfte att klargöra dos och effekt på partikelhalter samtidigt som kontroll sker på vägbanan av friktion.

Som redovisats ovan i lagstiftningen finns inga uppställda gränsvärden för larm och informationsinsatser för partiklar PM 10 på sätt som anges för kvävedioxid. Som framgår ovan föreslår kontoret utökad information på webben. Under förutsättning att en generell definition fastställs för extrema partikelnivåer (här avses inte miljökvalitetsnormerna) av ansvarig statlig myndighet finns förutsättningar att arbeta vidare med frågan om larm och/eller särskilda informationsinsatser.

Förslag till åtgärder på Hornsgatan

Hornsgatan är en av de få gatorna i innerstaden som överskrider miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid. När regeringen fastställde åtgärdsprogrammet för kvävedioxid för Stockholm uppdrogs därför åt Stockholm stad att begränsa genomfartstrafiken med tunga fordon på Hornsgatan i Stockholms kommun till endast bussar. Kontoret föreslår som en första åtgärd att skyltar sätts upp utmed näraliggande infartsleder med anmodan att berörd tung trafik av miljöskäl bör välja annan väg än Hornsgatan för transporter som inte har Södermalm som målpunkt.

Årets vinter har än så länge mest inneburit barmark. Detta i kombination med torr vägbana förvärrar situationen beträffande partiklar. Kontoret avser att snarast lägga ut CMA för att förebygga höga partikelhalter även på Hornsgatan. Om väderleksförhållandena medger detta så sker dammbindning från och med vecka fem.

Trafikkontorets förslag

Kontoret föreslår att trafik- och renhållningsnämnden beslutar att som svar på remissen från kommunstyrelsen överlämna och åberopa detta tjänsteutlåtande. Kontoret föreslår vidare att nämnden godkänner förslagen till åtgärder på Hornsgatan.

Slut